

Öreg templomok

Szomorú ítéletet mondott ki Kalotaszeg két magyar falujának népe a linsvéli ünnepek előtt; az öreg templomot le kell bontani, mert szűk már és újat kell helyébe építeni. Két sokszázesztendő templomra mondta ki ezt a halálos ítéletet, két csodaszép épületre, melynek elpusztítása soha és semmi-vel nem pótolható kára lenne az elárvult erdélyi magyar művészetnek, nemzeti kulturánknak.

Igaz, öreg, kopott épületek, vedlettek, szürkék a falak, századok és századok sok zivalara mosta verte őket; szűkek is már, nem lér beléjük a megsaporodott nép. Igaz ez mind. Az egyházközségnek muszáj valamit csinálnia és csak dicsérendő, ha van a mai emberekben a mai nehéz világban áldozatkészség, hogy a hitének, Istenének megfelelő hajlékot építsen. De azért meg kell gondolnia, hogy amikor évszázadokra való áldozatát meghozza, amikor építeni akar, akkor az építést ne kezdje el oly értékek lerombolásával, melyeket pótolni nem tudhat, semmi munkával, semmi áldozattal.

A vistai és bikali öreg templomok ma már nemcsak a vistai és bikali református egyház híveinek tulajdonai, de értékei, öröksége, kincsei az egész magyarságnak és lehetetlenségnek tartjuk, hogy bikali és vistai magyar testvéreink, ha meg tudják azt, hogy templomuk lerombolása a magyar művészet, a közös, ezeréves magyar kultúra szegényedését jelenti, meg ne gondolják még egyszer jól és meg ne változtassák ítéletüket.

Tudom azt, hogy nem szabad újfában állani annak, hogy a nép a maga lelki szükségleteit a maga pénzen ki ne elégíthesse. Tudom, hogy nincs joga senkinek arra, hogy a dolgozó magyar népünk-től külön áldozatot követeljen, ha az az áldozat a közös magyar kulturáért hozatálnék is. De igenis kell, hogy azok, akiknek hivataluk és kötelességük a nép vezélése, tanítása, irányítása, felvilágosításáról vistai és bikali kálvinista magyarságunkat, hogy minden külön áldozat nélkül megvalósíthassák azt, hogy nagyobb templomuk legyen és egyúttal nem kell elpusztítaniuk magyar műveltségünk, ősi kultúránk, művészetünk, sokszázados bizonyítékait. De a roskadozó falakat meglámszthatják, kihulló köveket visszarakhatják, hogy a sors által nekünk kiszabott jövődöbben az előlünk álló és magyarságunkért, jövődönkért, életünkért folytatandó nehéz harcokba pusztíthatatlan erőseink lehessenek, mint voltak a múltban.

És a vistai és bikali ősi kálvinista templomok továbbra is, megnövelve, megerősödve, megnövekedve fogják hirdetni a magyar nemzet örök és elvitathatallan jogát az éllehez.

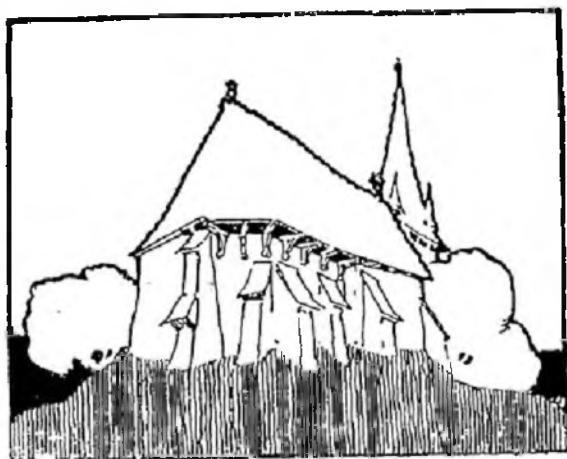
Kós Károly

Kós Károly fenti írása a kolozsvári Vasárnap (később Vasárnapi Újság) című újságban jelent meg 1922 április 23-án. Másolatát Szabó Zsolt, a Művelődés című folyóirat szerkesztője juttatta el hozzám. A bikali képek nagy valószínűséggel 1908-ban készültek, amikor Kós és Zrumeczky együtt járták végig Kalotaszeg templomait (erről Kós ír életrajzában). Érdeemes összevetni ezeket a rajzokat a Kalotaszeg-ben 1912-ben megjelent Zrumeczky-vázlatokkal. A vistai templom rajza később készülhetett, esetleg fénykép után. Kós mindkét templom bővítésére készített tervek, a vistaira két ízben is, 1922-ben, majd 1957-ben a bikali templom helyreállítására, bővítésére és új tornya 1923-ban készült el. Károly bácsit sokan vádolják avval, hogy szép, régi emlékeket bontatott le. Ez a szöveg helyreigazíthatja a téves képet. Tudomásom szerint az eredeti állapotot bemutató rajzok másutt eddig nem jelentek meg.

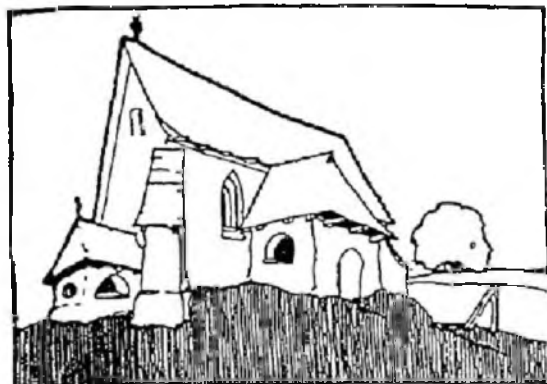
Anthony Gall

Magyarbikali (Kalotaszeg) cinterem-bejáró

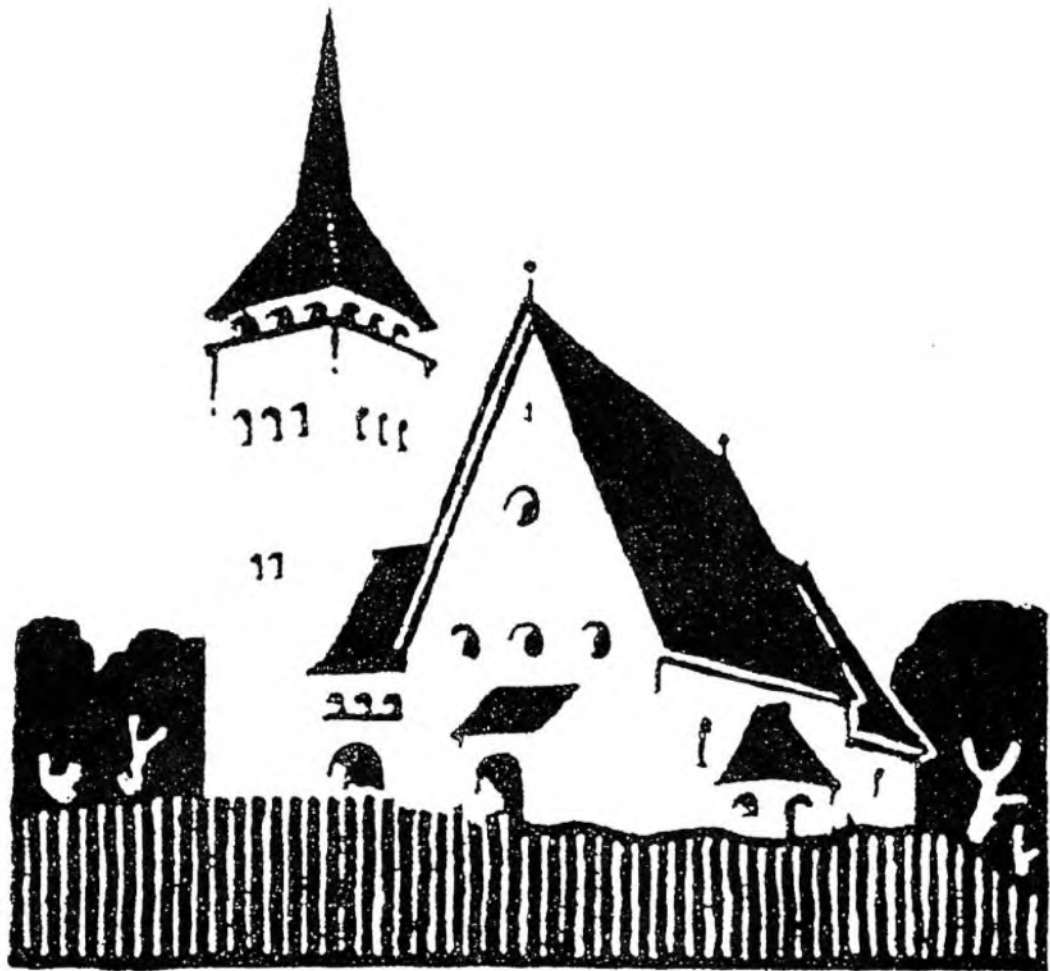

Magyarbikali ref. templom (XVI. század)
északi homlokzata

Magyarbikali ref. templom (épült a XV. sz. végén)
déli homlokzata

Magyarvital (Kalotaszeg) református templom (épült 1492-ben)

A VISTAI TEMPLOM BŐVÍTÉSI TERVE